

Gazet'a ese de 2 ori: Mer-
curea si Duminec'a, Fôia,
candn concedu ajutôriele. —
Pretulu: pe 1 anu 10 fl.
pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri e-
sterne 16 fl. v. a. pe unu anu
sêu 3 galbini mon. sunatôria.

GAZET'A

TRANSILVANIEI.

Se prenumera la postele c.
r., si pe la DD. corespon-
denti. — Pentru serie 6 cr
Tacs'a timbrala a 30 cr. de
fiacare publicare

Invitare la prenumeratiune

pe

„GAZET'A TRANSILVANIEI.“

Pe anulu viitoriu 1866 . . . . . 10 fl.
Pe semestru . . . . . 5 fl.
Pe patrariu de anu . . . . . 3 fl.
Pentru Brasiovu pe sem. . . . . 4 fl. 50 cr.

P. O. DD. corespondenti si toti sprijinatorii
acestora foi sunt rogati a misca tôte pentru
viati'a si indoiria acestpi organu nationalu.
Dela 10 exempl. unulu se da gratis.

Se prenumera atatu pe la DD. corespon-
denti, catu si p:in posta cu epistole francate.

MONARCHI'A AUSTRIACA.

Transilvani'a.

Comentaria la rescriptele din urma.

Pentru cá se nu ne insielamu in judecata
despre cuprinsulu scitelor rescripte, cá adepti
ai principiulu: „dreptu egal pentru toti intru
tôte“, ne tienemu de datoriu a mai impartasi
si alte comentaria facute in urm'a publicarii a-
cestora rescripte, pentru cá on. cetitori se si
pôta forma una judecata nedependenta, nein-
fluintiata de vreo unilateralitate, nepreocupata
de opiniunea neci a nôstra neci a altora: „N.
freie Presse“ din 11 Ian. are in prescurtare cam
acestea:

Unu rescriptu imperatescu chiama Ardélulu
la diet'a din Pest'a, si ordinése escrierea de de-
putati conformu cu legile din 1848. M. princ.
Transilvani'a se provôca a tramite 75 deputati
in cas'a de diosu din Pest'a, pe candu regali-
stii afara de oficialii guberniului r. si ai tablei
r. se chiama in cas'a de susu. Si numai in fa-
vôrea districtului romanescu alu Naseudului s'au
facutu o stramutare in legile din 1848, adau-
gandui-se doi deputati.

Se potea prevedé rezultatulu impucinarii
representatiunei din momentulu, candu pe sasi
simtiulu monarchicu si pe romani clatinatôrea
putare a metropolitulu Siaguna ei opri a lua
facia cu diet'a din Clusiu acea politica absolutu
negativa, pe care o observara maghiarii si se-
cuii facia cu diet'a din Sibiu; n'are dara ni-
menea dreptu a se mai mira despre rezultatu
— nici aceia nu, cari, candu era timpulu de a
luora, dechiará, ca nu potu de catu plange, — de
cumva se va comproba cuventulu lui Deák,
care dise: „ca **nici o putere pamen-
tésca nu ne va dá indereptu aceea
ce vomu lasá noi din maini de
buna vôla!**“

Adi sasii si romanii nu se mai potu des-
vinovati cumca crud'a sila iau manatu din de-
repta in diet'a din Pest'a, pentruca neci forti'a
neci frie'a de môrte nu le au influintiati votu-
rile: loru le cauta se se plece suprematiei ma-
ghiare, pentruca nu au avutu curagiu a calca
pe urm'a maghiariloru, a caroru loialitate nu s'a
compromitatu nici de catu cu aceea, ca au fa-
cutu opositiune regimulu Mai. S'ale in restempu
de patru ani cu tóta posibil'a energia.

Ori ce sôrte sei astepte in diet'a din Pest'a
sasii si romanii au si meritatu o catu de bine. —
Totusi fiindca nu au pututu se se faoa domni
preste tóta sfiel'a si teameditatea, acum nui mai
impedeca nimica, cá se nu apuce mai mare cu-
ragiu si dupa umilirea meritata. Mai incolo
face o paralela intre situatiunea de suptu
Schmerling si cea de acum observandu, ca cu
tóta portarea sasiloru si romaniloru, imtemplan-
duse cá se vina altu regimu, acela n'ar avé
mare greutate de a restatori ordinea cea de
mai nainte, restituindu patent'a din Febr. si

facandu apelare éراسi la romani si la sasi; pen-
truca, ori cum, dar' nimenea nu pôte negá, ca
in diet'a Sibiiului s'a datu mai buna expresiune
adeveratelor simtiri ale poporului, de catu in
diet'a Clusiiului, unde regalstii procedéa intr'o
falanga indesuita, incatu deputatii poporului
forma numai o decoratiune superficiala. Aoi-
tôta concessiunea ce s'a facutu ungariloru e con-
ditionata de deslegarea mariloru cestiuri de
dreptu de statu in Pest'a, care neurmandu se
deochie indata si triumfulu maghiariloru. Asia
e, Transilvani'a prin debilitatea sasiloru si ro-
maniloru se afla necesitata a tramite deputati
la Pest'a, inse totusi e deosebire catu oerulu
de pamentu intre cuvintele, cu cari comisariulu
regescu in 1848 inchise diet'a Ardélului, candu
adause: „la revedere in Pest'a“ si intr'e rescrip-
tulu de acum, care numai catu amana diet'a.
Ce e mai multu, ca déca vomu contemplá lu-
crulu la lumina, mai ca se pare, ca singuru re-
gimulu e aicia, care a castigatu mai multu la
tóta dareaverea, fiinduca cu daun'a romaniloru
si sasiloru maghiarismulu nu capata decatu,
totu numai cu rezervare, déca se va uni cu im-
periulu. Legea uniunei din 1848 cere neama-
nat'a, instantanea desfacere a cancelariei Ardé-
lului, precum si subordinarea Ardélului in tôte
negotiale, besericesci, administrative, erariali si
militari sub ministeriulu responsabilu ungarescu;
inse rescriptulu regescu din 25 Dec. cu dechia-
rarea: ca legile emise pana acum neci decatu
nu se alterésa, mai slabesce si aoi din straluci-
tatea sumetiei. Cu unu cuventu, ceea ce cerú
adrea' lui Deák din 1861 pre basea legiloru
din 48, aceea érá incorporarea Transilvaniei in
Ungari'a, desmembrarea marelui principatu intru
unu numeru de comitate maghiare si conditiu-
nile din rescriptu totu facu o infricosiata laouna
in continuitatea de dreptu a legiloru din 48 ce-
loru atatu de multu indieite. —

Dupa tôte conditiunile rescript. uniunea din
1848 e numai o fantoma, care inca neci astadi nu
mai pôte amblá la lumin'a dilei. — Imperiulu nu
va se se pape cá in 1846 si Dlu Deák, cá mini-
stru de justitia, nu va mai strigá cu despretiu
catra sasi: „Ah! Dnii acestia vreu inca se ne
prescrie conditiuni.“ Clausele lui Bömohes si
Hosszu, protestele lui Siaguna si Rannicher nu
s'au indreptatu numai pro forma, numai de flori
de oucu la diet'a din Pest'a. Unu rescriptu
imperatescu stá bunu, ca uniunea nu se va
preface in lege pana atunoi, pana candu nu se
voru garanta pretensiunile de dreptu ale deose-
bitelor confesiuni si natiunalitati, si nu voru
fi conformu regulate cestiunile administrative; si
acum, fiinduca Imperatulu loru pasiesce pentru ei,
potemu sperá, ca romanii si sasii — si voru re-
capatá curagiulu pentru eluptarea inte-
reselor propriu, care curagiu mai deunadi se
parea cá cum i ar fi fostu parasitu.

— **Cam asia** suna comentariulu diurn.
Vien. Chiaru si „Wien. Abendpost“ o spune
curatu, ca romanii au lipsa de curagiu si mai
mare intru eluptarea drepturiloru si intereselor
sale politico natiionali; si in adeveru, ca puse-
tiunea nôstra e cu atatu mai critica, cu catu
voru luá mai pucini parte la lupta spre a do-
vedi intr'o mesura eclatanta, ca natiunea ro-
mana facia cu aperarea drepturiloru sale nu mai
vrea a fi considerata si intrebuintiata numai cá
o machina spre scopulu unei sêu altei partite
concertante. — Romanii, in consciinti'a dreptu-
lui seu facia cu natiunea maghiara, nu potu se
recunósca suveranitatea dietei din
Pest'a nece o data, ci numai suveranitatea
principelui tieri sale si acést'a chiaru din mo-
mentulu tractatului facutu la Esculeu cu du-
cele maghiaru Tuhutum, in care dandusi man'a
de voia buna pentru fratietate perfectu egala
au pusu si conditiunea cá, departe de a se in-
corporá vre odata patri'a nôstra cu tier'a Arpa-

diana, neci macaru se nu se incroe a intra mai
multi maghiari in ea, decatu numai pe cati avea
Tuhutum cu sene, pe carele lu si acceptara de
domnu comunu. Problem'a romanului dar' e a
pretinde acum rectificarea acestui tractatu, cal-
catu cu atata perfidia, incatu uitandusi de sene
pretindu astadi, cá se le recunóschemu de suve-
rana chiaru si diet'a loru din Pest'a si acést'a
inca cu pretensiuni atatu de esagerate, incatu
astadi ne privescu chiaru cá pe nesce nulitati.
Marele nostru principe in inalt'a s'a intielep-
tiune si dreptate la tóta presiunea maghiariloru
n'a voitu se demande ardeleniloru a merge la
Pest'a, ci cu tôte intentiunile parentesci de a
concede cerbicóseloru pretensiuni de continui-
tate de dreptu, intiapenita de cugete egoistice,
a intrebuintiatu terminulu, nu a demanda, ci
numai a concede, cá ardelenii se tramita de-
putati la Pest'a, se intielege oa (déca voru vré).
Natiunea romana dara este datóre demnitatii si
vietii sale politico-natiunali, e deobligata inainte
de tôte a pretende rectificarea numitului trac-
tatu facia cu maghiarii, ca apoi si numai dupa
aceea mai pôte veni la midiolocu intrebarea,
déca, si cu ce dreptu? i se pôte obtrude suve-
ranitatea dietei din Pest'a, care ia crescutu preste
capu intr'o nôpte letargiósá cá buretii in looulu
celu grasu. — Macte virtute romane!

Diurnalele din Ungari'a pana neci „Pesti
Napló“ inca n'au comentatu aceste rescripte,
ér' in „Kol. Közlöny“ bar. Gabriel Kemény
fiulu renumitului istoricu, care cercetandu tôte
diplomele afla, ca cea mai mare parte din boie-
rimea protipendata e dupa diplome de genu ro-
manu, reflecta, ca rescriptulu nu pre corespunde
parerei dietei din Clusiu; ei place totusi, ca
chiamá faptualminte, in forma legala? pre arde-
leni la Pest'a; totusi maioritatea dietei, dice,
va fi multiumita, fiinduca nu pré sperá chia-
marea la Pest'a inainte de a se face revisiunea
art. VII in diet'a din Pest'a, si asia s'a facutu
unu pasu mare inainte si responsabilitatea pen-
tru invoice s'a estinsu si preste Ardélu.

Nu-i place, ca uniunea se conditionésa de
multiumirea natiuniloru si de invoice cu impe-
riulu, care de nu se face, nu mai incape neci o
indoiéla, ca va apucá altu regimu franele, carele
maghiarului nu-i va fi mai favoritoriu, decatu
cum ei fú regimulu lui Bach si alu lui Schmer-
ling. Nui place nece ca diet'a s'a amanatu si
nu s'a inch'su cu totul cá in 1848; totusi pa-
sulu ce s'a facutu inainte spre uniune, dice, ca
e mare si rescriptulu nu agravésa uniunea in-
tru atatu, incatu comun'a dieta din Pest'a se
nu o pôta readuce in vietia. De aoi se ar'
paré, ca aristocrati'a inalta se ar multiumi si
cu o uniune nefusionanta. —

„Korunk“ mai sperésa si dela cuvintele
Mai. S'ale, prin cari apromite, ca va deslegá
cestiunea acést'a spre multiumire. Nece „Ko-
runk“ inse nu afla plăcere in pusele conditiuni.
Ceea ce e mai capitalu in comentariulu lui
„Korunk“ se potrivece cu logic'a combinativa,
cu deductiunea consecintiiloru; rescriptulu ce e
dreptu nu recunósce activitatea art. I alu uni-
unei, dice „Korunk“, dar' totusi pune in vietia
atatu diutr'insulu (art. II totu incaltiatu imbra-
catu R.), catu chiaru din fundu se
pôte ajunge cu man'a la cele alalte;
principiulu e odata castigatu si detailarile spe-
ciali voru urmá. —

In fine observa „Korunk“, ca candidatii la
alegeri ar trebui inainte de tôte intrebati, ca, ce
vreu ei cu Ardélulu si sub flamur'a carei par-
tite credu se ajunga la portu?

— **Nu potemu** lasá necomentatu pa-
sagiulu din sentinti'a penultima alui „Ko-
runk.“ Noi inca credemu, ca déca s'ar primi
de catra sasi si romanii art. II alu uniunei, cá
lege legala pentru alegeri, fara a se protestá
in contra legalitatii lui; atunoi fara indoiéla e

